

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Харківський національний медичний університет

ВИТОКИ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ НА СЛОБОЖАНЩИНІ

**До 255-річчя з дня народження першого завідувача кафедри
професора Л. Й. Ваннотті**

*Матеріали
студентської науково-практичної онлайн-конференції*

Харків, 21 травня 2026 року

Харків
ХНМУ
2026

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Харківський національний медичний університет

ВИТОКИ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ НА СЛОБОЖАНЩИНІ

**До 255-річчя з дня народження першого завідувача кафедри
професора Л. Й. Ваннотті**

Матеріали
студентської науково-практичної онлайн-конференції

Харків, 21 травня 2026 року

Харків
ХНМУ
2026

УДК 61:378(091)(477.54/.62)(082)

B54

Затверджено Вченою радою ХНМУ.

Протокол № 6 від 29.06.26.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

О. А. Наконечна, І. Л. Колісник, М. А. Лютенко,

О. М. Сазонова, І. В. Чеканова

B54 Витоки медичної освіти на Слобожанщині: до 255-річчя з дня народження першого завідувача кафедри професора Л. Й. Ваннотті : матеріали студентської науково-практичної онлайн-конференції, Харків, 21 травня 2026 року / ред. кол. : О. А. Наконечна, І. Л. Колісник, М. А. Лютенко та ін. Харків : ХНМУ, 2026. 60 с.

У збірці матеріалів конференції представлено становлення медичної освіти в Харкові на початку ХІХ ст., яке відбувалося в умовах активного запозичення європейського наукового досвіду. Важливу роль у цьому процесі відігравали іноземні фахівці, запрошені до Харківського університету, серед яких особливе місце посідав Людвіг Йосипович Ваннотті – один із перших професорів медичного факультету та фундаторів викладання фармакології в регіоні.

Внесок Л. Й. Ваннотті полягає у впровадженні європейських освітніх стандартів, розвитку міждисциплінарного підходу, становленні експериментальної фармакології та формуванні системної медичної освіти в Харкові. Саме ці засади стали підґрунтям для подальшого розвитку фармакології як самостійної наукової дисципліни.

УДК 61:378(091)(477.54/.62)(082)

Тези доповідей подані в авторській редакції.

Відповідальність за достовірність викладених фактів,
дотримання принципів академічної доброчесності, оригінальність матеріалів
та етичних норм наукових публікацій несуть автори тез доповідей.

© Харківський національний
медичний університет, 2026

© Ред. колегія : О. А. Наконечна,
І. Л. Колісник, М. А. Лютенко та ін., 2026

антропологія, питання стандартизації взуття, створення манекенів та лекал для швейної промисловості, дослідження розвитку дорослих та дітей різних національностей, біомеханіка опорно-рухового апарату, археологія, бальзування трупів у стародавніх єгиптян.

Праці професора Ніколаєва значною мірою сприяли його загальному визнанню української науки.

Помер Лев Петрович 10 грудня 1954 року після важкої хвороби.

Список використаних джерел:

1) <https://esu.com.ua/article-74293>

2) <https://magazines.gorky.media/sp/2010/12/pod-nemeczkim-sapogom.html>

**РОЛЬ ЛЮДВІГА ЙОСИПОВИЧА ВАННОТТІ У СТАНОВЛЕННІ ФАРМАКОЛОГІЇ
ТА РОЗВИТКУ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В ХАРКОВІ**

**Дунаєва І. П., Кривошопка О. В., Паутіна О. І.,
Дорошенко О. М., Шаповал О. М., Чорна Н. С.
*Харківський національний медичний університет,
м. Харків, Україна***

Становлення медичної освіти в Харкові напочатку XIX століття відбувалося в умовах активного запозичення європейського наукового досвіду. Важливу роль у цьому процесі відігравали іноземні фахівці, запрошені до Харківського університету, серед яких особливе місце посідає Людвіг Йосипович Ваннотті – один із перших професорів медичного факультету та фундаторів викладання фармакології в регіоні.

Кафедра фармакології, заснована у 1805 році, на початковому етапі функціонувала як кафедра лікарського речовинознавства, фармації та лікарської словесності. У цей період фармакологія ще не була виокремлена як самостійна дисципліна і викладалася у тісному взаємозв'язку з фармацією, фармакогнозією, токсикологією та іншими природничими науками. Саме в цих умовах формувалися основи системного підходу до вивчення лікарських засобів.

Людвіг Йосипович Ваннотті, вихованець Фрейбурзького університету, народився у 1771 році в місті Брізау (Південно-Західна Німеччина). У 1798 році він здобув ступінь доктора медицини, захистивши дисертацію, присвячену інтермітуючим гарячкам. До Харкова прибув у 1805 році на запрошення попечителя Харківського навчального округу. У перші роки своєї діяльності, за відсутності достатньої кількості студентів-медиків, викладав фізичну антропологію та енциклопедію медицини.

24 березня 1811 року Ваннотті був призначений завідувачем кафедри, спочатку як екстраординарний, а з 1812 року як ординарний професор. Його діяльність припала на ранній етап становлення медичного факультету, коли ще не існувало усталених навчальних програм, методичного забезпечення та належної матеріально-технічної бази. Викладання носило переважно описовий характер, однак саме в цей період закладалися принципи міждисциплінарності та наукового підходу до фармакології.

Викладацька діяльність Ваннотті відзначалася впровадженням європейських освітніх традицій. Лекції читалися латинською мовою, що відповідало академічним стандартам того часу та сприяло інтеграції харківської медичної освіти в загальноєвропейський науковий простір, хоча й створювало певні труднощі для студентів. У навчальному процесі він поєднував викладання фармакології та рецептури з історією медицини і медичною термінологією, приділяючи значну увагу систематизації знань про лікарські речовини, їх класифікації, походженню та механізмам дії.

Важливим напрямом його діяльності було поєднання теоретичної підготовки з практичними елементами навчання. У 1816–1818 роках Ваннотті очолював фармацевтичну лабораторію медичного факультету, що сприяло розвитку експериментального напрямку у викладанні та заклало підґрунтя для подальшого становлення фармакології як експериментальної науки.

Крім педагогічної роботи, Ваннотті активно долучався до організаційної та наукової діяльності університету. Він був першим секретарем вченої ради медичного факультету (1805–1813 рр.), виконував обов'язки бібліотекаря, брав участь у наукових дискусіях і виступав із доповідями, зокрема щодо санітарного стану Харкова та поширення захворювань. Це свідчить про його інтерес до проблем громадського здоров'я та прагнення впроваджувати науковий підхід у практичну медицину.

Діяльність Ваннотті відбувалася в умовах формування університетської науки, коли викладачі поєднували педагогічну, наукову й організаційну функції. Саме в цей період було закладено фундамент для подальшого розвитку фармакології: від описового етапу до експериментально обґрунтованої дисципліни, із впровадженням лабораторних методів і формуванням наукових шкіл.

Упродовж XIX століття фармакологія в Харківському університеті зазнала суттєвої еволюції: відбулося її виокремлення як самостійної науки, розширився спектр досліджень, а навчальний процес набув більшої системності та

практичної спрямованості. Вагомою передумовою цих змін став науково-освітній фундамент, закладений першими викладачами, зокрема Людвігом Йосиповичем Ваннотті.

Внесок Ваннотті полягає у впровадженні європейських освітніх стандартів, розвитку міждисциплінарного підходу, становленні експериментальної фармакології та формуванні системної медичної освіти в Харкові. Саме ці засади стали підґрунтям для подальшого розвитку фармакології як самостійної наукової дисципліни.

**ПРОФЕСОР Л.Й. ВАННОТТІ – ПЕРШИЙ В КОГОРТІ ЗАВІДУВАЧІВ
КАФЕДРИ СУДОВОЇ МЕДИЦИНИ, МЕДИЧНОГО ПРАВОЗНАВСТВА
ІМЕНІ ЗАСЛУЖЕНОГО ПРОФЕСОРА М. С. БОКАРІУСА**

Дунаєв О. В., Ольховський В. О., Кривенко О. І., Леонт'єв П. О.
*Харківський національний медичний університет,
м. Харків, Україна*

Харківське обласне товариство судових медиків та криміналістів за 1-м університетським статутом від 5 листопада 1804 року, у «Відділенні лікарських (медичних) наук» Імператорського Харківського університету (у подальшому – медичному факультеті), як і у більшості університетів Європи кінця XVIII – початку XIX століття, дисципліни анатомія людини, фізіологія та судова медицина викладалися на спільній кафедрі «Анатомії, фізіології і судово-лікарської науки». Першим завідувачем кафедри став професор Людвиг Йосипович (Яків Осипович) Ваннотті (Ludwig Vannoti) – вихованець Фрайбурзького університету (Південно-Західна Німеччина). У цьому університеті, в 1798 році, він захистив дисертацію «Morbi historia viri cujusdam febris intermittenti tetriana laborantis, ejusque Epicrisis conscripta» й отримав ступінь доктора медицини.

За архівними даними Людвиг Ваннотті народився в 1771 році у м. Бризгау, округ міста Фрайбург. Таким чином, у цьому 2026 році виповнюється 255 років з часу його народження. Нашим святим обов'язком є збереження пам'яті про діяльність Л. Й. Ваннотті у нашому університеті та подальша популяризація відомостей про його внесок у заснування вказаних вище кафедр, зокрема, й кафедри судової медицини.

ЗМІСТ

Власенко К. А., Костюк Є. В.

*ЕВОЛЮЦІЯ МЕТОДІВ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТІЛА ЛЮДИНИ:
ВІД БАЛЬЗАМУВАННЯ ДО СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ..... 7*

Гламазда О. О., Пруднікова Л. Р.

*ПЕРШИЙ ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ ХАРКІВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ(ХНМУ) –
ЛЮДВИГ ЙОСИПОВИЧ ВАННОТТІ..... 9*

Губін М. В., Іпатова А. В.

*РОЛЬ РОЗТИНУ У ФОРМУВАННІ
СУДОВО-МЕДИЧНИХ ЗНАНЬ У ХІХ СТОЛІТТІ..... 11*

Добажанська М. О., Лютенко М. А.

*ПРОФЕСОР ЛЕВ ПЕТРОВИЧ НІКОЛАЄВ
ЯК ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ НОРМАЛЬНОЇ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ ХМІ
ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ 14*

Дунаєва І. П., Кривошайка О. В., Паутіна О. І.,

Дорошенко О. М., Шаповал О. М., Чорна Н. С.

*РОЛЬ ЛЮДВИГА ЙОСИПОВИЧА ВАННОТТІ
У СТАНОВЛЕННІ ФАРМАКОЛОГІЇ
ТА РОЗВИТКУ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В ХАРКОВІ..... 16*

Дунаєв О. В., Ольховський В. О., Кривенко О. І., Леонтьєв П. О.

*ПРОФЕСОР Л.Й. ВАННОТТІ – ПЕРШИЙ В КОГОРТІ ЗАВІДУВАЧІВ
КАФЕДРИ СУДОВОЇ МЕДИЦИНИ, МЕДИЧНОГО ПРАВОЗНАВСТВА
ІМЕНІ ЗАСЛУЖЕНОГО ПРОФЕСОРА М. С. БОКАРІУСА..... 18*

Кислиця П. А.

*МОРФОФУНКЦІОНАЛЬНІ ЗМІНИ ЛЕГЕНЬ
В УМОВАХ ВИСОКОГІРНОЇ ГІПОКСІЇ 24*

Коліна С. С., Санькова А. В.

*SCRIPTA VENENATA: ЕТИМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ
ТОКСИКОЛОГІЧНИХ НОМЕНІВ..... 26*

Наукове видання

Наконечна Оксана Анатоліївна
Колісник Ігор Леонідович
Лютенко Михайло Анатолійович
Сазонова Ольга Миколаївна
Чеканова Ірина Вікторіна

ВИТОКИ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ НА СЛОБОЖАНЩИНІ

**До 255-річчя з дня народження першого завідувача кафедри
професора Л. Й. Ваннотті**

*Матеріали
студентської науково-практичної онлайн-конференції*

Харків, 21 травня 2026 року

Відповідальний за випуск І. Л. Колісник

Формат А5. Ум. друк. арк. 3,75. Зам. № 26-75.

**Редакційно-видавничий відділ
ХНМУ, пр. Науки, 4, м. Харків, 61022
izdatknmurio@gmail.com, vid.redact@knu.edu.ua**

Свідectво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавництв, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції серії ДК № 3242 від 18.07.2008 р.